

Вікторія Денисівна Чекіна,*канд. екон. наук, старший науковий співробітник*

Інститут економіки промисловості НАН України

вул. Марії Капніст, 2, Київ, Україна, 03057

E-mail: vdchekina@gmail.com<https://orcid.org/0000-0003-2118-901X>;**Олександр Васильович Ліщук,***аспірант*

Інститут економіки промисловості НАН України

вул. Марії Капніст, 2, Київ, Україна, 03057

E-mail: olishchuk@gmail.com<https://orcid.org/0000-0003-2157-2473>

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ І ВИДИ СУЧАСНИХ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ

Ідея створення оптимального середовища й екосистеми для розвитку бізнесу, технологій та інновацій не є новою, проте з роками не втрачає актуальності, адже сьогодні функціонують уже більше 700 індустріальних парків у різних країнах світу, які є стратегічним інструментом політики нового економічного розвитку.

Проаналізовано роботи, присвячені змісту поняття «індустріальний парк», визначенню його функцій, класифікації індустріальних парків тощо з метою узагальнення підходів та результатів досліджень щодо економічної сутності індустріальних парків і надання сучасного трактування терміна «індустріальний парк».

Встановлено, що зарубіжні автори, як правило, не акцентують уваги на визначенні поняття «індустріальний парк», використовуючи дефініцію для виявлення відповідності індустріального парку критеріям, означеним міжнародними асоціаціями та об'єднаннями. Трактування терміна «індустріальний парк» вітчизняними науковцями є майже тотожним до наведеного в Законі України «Про індустріальні парки», але з деякими відмінностями, пов'язаними з методологічними аспектами досліджень.

Індустріальні парки класифікують за наявністю готових виробничих приміщень для здійснення економічної діяльності резидентами (Greenfield, Brownfield, Greyfield), також вони відрізняються за масштабами і переліком послуг. До індустріальних парків можуть належати дослідницькі та наукові парки, інноваційні центри, технопарки.

У результаті узагальнення визначень та характеристик індустріальних парків надано визначення терміна «індустріальний парк» як спеціально організованої та керованої спеціалізованою компанією території для розміщення нових виробництв із розподілом за певними новітніми галузевими функціями, яка забезпечена інфраструктурою, енергоносіями, необхідними адміністративно-правовими умовами для створення пулу користувачів (орендарів або власників) з єдиною концепцією розвитку і системою управління.

Визначено спільні риси індустріальних парків: підтримка місцевого та/або регіонального економічного розвитку; створення середовища, що сприяє роботі з базою знань, налагодженню контактів та обміну ідеями; надання приміщень та інших допоміжних послуг; зв'язок з одним або кількома вищими навчальними закладами, дослідницькими інститутами; сприяння інноваціям і конкурентоспроможності клієнтів; сприяння інвестиціям у наукомісткий бізнес та розроблення стартапів.

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023

Подальший аналіз та оцінку функціонування індустріальних парків доцільно зосередити на розкритті нових аспектів їхнього використання у вітчизняній економічній системі в умовах загострення геополітичного протистояння, яке безпосередньо впливає на економіку України.

Ключові слова: індустріальний парк, інфраструктура, інновації, інвестиції, технології, економічний розвиток.

JEL: R12, O1, O3

На сучасному етапі розвитку світової економіки економічна інтеграція є невід’ємним інструментом підвищення конкурентоспроможності та стратегічним напрямом діяльності підприємницьких систем, у яких об’єднуються соціальні, економічні, організаційні та особисті взаємовідносини економічних агентів для досягнення певних економічних результатів. Останнім часом усе більше уваги в науковій, урядовій (державній) та бізнес-сферах приділяється питанням інтеграції шляхом створення індустріальних парків.

Концепція індустріальних парків, яка ґрунтується на положеннях про те, що уряди повинні створювати інфраструктуру з метою підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств, а розташовані поруч фірми отримують користь з економії від агломерації, припускає створення індустріальних парків, з одного боку, як процесу забезпечення функціональної інфраструктурою, яку набагато простіше планувати в географічно обмеженому просторі, особливо в умовах недостатності ресурсів, а з іншого – як концентрацію компаній, які можуть забезпечити побічні позитивні ефекти й за межами індустріального парку, до яких належать розроблення, накопичення та розповсюдження знань і технологій, спеціалізація та поділ праці між підприємствами, розвиток ринків кваліфікованої робочої сили, товарів і послуг.

Як правило, індустріальні парки широко використовуються при плануванні місцевого та регіонального економічного розвитку, збільшуючи зайнятість, диверсифікують експорт і передають технології та управлінські ноу-хау.

Зміст нещодавно прийнятої Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 рр. (розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2023 р. № 176-р) переконливо свідчить про актуальність дослідження тематики, пов’язаної з індустріальними парками.

У науковій літературі чимало робіт, присвячених змісту поняття «індустріальний парк», визначенню його функцій, класифікації таких парків тощо. Слід відзначити, що в зарубіжних дослідженнях цьому питанню приділено небагато уваги – більшість розглянутих робіт мають прикладний характер з оцінюванням ефективності парків з точки зору використання трудових ресурсів (Vidová, 2010), порівняння переваг і недоліків різних видів індустріальних парків (Siebielec (ed.), 2012; Pavolová, Bakalár, Tokarčík, Kozáková, Pastyřák, 2021; Theisen, Gertler, Ahmed, Kountz, Neill, 2004) або з метою оцінювання досвіду розвитку індустріальних парків у світі (Bonde-Henriksen, 1982; Co`te’, Cohen-Rosenthal, 1998; Zeng, 2016). Вітчизняні дослідники підходять до цього питання більш докладно, розглядаючи різні дефініції категорії «індустріальний парк» з точки зору законодавства та інших авторів (див. таблицю). Проте здійснюються дослідження і більш глибокого змісту, присвячені оцінюванню, наприклад brownfields, для формування політики міського управління занедбаними територіями та подальшого ефективного їх використання (Солдак, 2012; Солдак, 2021) або критичному оцінюванню переваг і недоліків індустріальних парків для гірничодобувної промисловості (Амоша, Залознова, Череватский, 2017). У роботі І. Підоричевої обґрунтовано шляхи формування

мережі паркових утворень й удосконалення правового поля їх діяльності як інструменту прискорення неоіндустріальної модернізації економіки та зміцнення національної інноваційної екосистеми України (Підричєва, 2021), а наукові розробки В. Ляшенка розвивають питання інституціональних засад функціонування та державного стимулювання розвитку індустріальних парків (Ляшенко, Ляшенко, 2019; Ляшенко, Трушкіна, 2020).

Метою статті є узагальнення існуючих підходів і результатів досліджень щодо економічної сутності індустріальних парків загалом та сучасне визначення поняття «індустріальний парк» для продовження досліджень щодо регуляторних механізмів формування таких підприємницьких систем.

Для надання сучасної дефініції «індустріальний парк» необхідно визначити вихідні передумови виникнення цього економічного поняття та функціональні аспекти економічних відносин у межах дослідження економічної сутності. Як показує досвід, не існує однакових структур підприємницьких систем, умов для впровадження тих чи інших інструментів і механізмів формування. Тому часто в економічній літературі виникають протиріччя й розбіжності у трактуванні та застосуванні даного терміна. Отже, означене дослідження потребує комплексного погляду на ці аспекти, встановлення причин відмінностей, урахування різних вихідних економічних умов без концентрування на специфіці розвитку окремої економіки. При цьому в даному випадку для аналізу використано загальнонаукові методи узагальнення, порівняння, групування, аналізу та синтезу.

Систематизація підходів до визначення поняття «індустріальний парк»

Як зазначено в «International Guidelines For Industrial Parks» (United Nations Industrial Development Organization, 2009, с. 26), загальноприйнятим визначенням ін-

дустріального парку є «розроблена земельна ділянка, розділена на наділи відповідно до комплексного плану та забезпечена дорогами, транспортними розв'язками, комунальною інфраструктурою для використання групою виробничих підприємств». Це визначення міститься і в більш ранньому виданні 1997 р. «Industrial Estates. Principles and Practice» (United Nations Industrial Development Organization, 1997, с. 10). Майже тотожне визначення терміна «індустріальний парк» міститься в роботі 1998 р. Co^{te}' R.P., Cohen-Rosenthal E.: «індустріальний парк – це велика ділянка землі з необхідною інфраструктурою, надана для ведення господарської діяльності близькими за спеціалізацією компаніями» (Co^{te}' R.P., Cohen-Rosenthal E., 1998).

Також цей термін може використовуватися для охоплення широкого діапазону понять, таких як зони вільної торгівлі, спеціальні економічні зони, зони високих технологій, вільні порти, зони підприємств тощо (Zeng, 2016, с. 2). Це пов'язано з відмінностями в цілях, функціях або формах таких утворень, що закладені в термінологію економічної політики різних країн. Проте все ж таки доцільно розглянути деякі відмінності.

Так, наприклад, основною відмінністю індустріального парку від спеціальної економічної зони (СЕЗ) є те, що СЕЗ працюють в особливих економічних режимах (податкові пільги, полегшений митний режим), а в індустріальному парку вони не регламентовані, проте іноді можуть бути запропоновані.

Відмінність індустріального парку від промислової зони полягає в наявності єдиної керуючої компанії-девелопера, що володіє землею, на якій розташований парк, бере на себе витрати, пов'язані з підготовкою майданчика для розміщення промислових будівель, отримує всі необхідні погодження на архітектурний проєкт, забезпечує орендарів або власників інженерними комунікаціями, електроенергією, водою, теплопостачанням, або компанії-адміністратора, яка

розробляє єдину концепцію, унікальну конфігурацію, надає транспортні та охоронні послуги, займається відбором виробничих одиниць і загальним обслуговуванням території (Bonde-Henriksen, 1982; Vidová, 2010, с. 41). Роль суб'єкта може виконувати спеціальна інфраструктурна компанія, також можливим варіантом є самостійне забезпечення підприємствами (зазвичай невеликими) або виконання функції керуючої компанії одним із резидентів.

Тобто індустріальні парки є особливими зонами розвитку, діяльність яких зосереджена на створенні необхідної інфраструктури на спеціально обмеженій території, яка знижує певні витрати для бізнесу (наприклад, електрика, вода, газопостачання тощо). Зазвичай, вони розташовані за межами житлових районів, що знижує їхній екологічний вплив на міські території, проте мають добре розвинуте транспортне сполучення.

Частина території індустріального парку відводиться під промислові об'єкти, які будують безпосередньо під замовника, і додатково споруджуються складські, виробничі, офісні та інші будівлі, що створюють користувачам парку комфортну ділову обстановку. За необхідності в індустріальному парку може бути розташовано митний пост, готель та інші допоміжні об'єкти. Маючи загальну інфраструктуру, єдину систему управління, інженерні мережі та охорону з об'єднанням на одній території виробничих, складських і офісних приміщень, індустріальні парки стають привабливими об'єктами для виробників і великих торгових компаній.

Таким чином, індустріальні парки мають певні обмеження для користувачів у межах своїх кордонів, включаючи мінімальні та максимальні розміри ділянок, плату за землекористування, типи галузей та еколо-

гічні стандарти, що потребує чіткого зонування та договірних взаємовідносин; для забезпечення ефективного функціонування всієї інфраструктури, дотримання умов та обмежень, регулювання угод і контролю за їх виконанням індустріальному парку необхідно мати керуючу організацію – адміністратора.

Сучасні вітчизняні дослідження сконцентровані на аналізі можливостей створення індустріальних парків в Україні, державному регулюванні розвитку цього напряму діяльності, дослідженні еволюції та зарубіжного досвіду розвитку індустріальних парків, виявленні потенціалу активізації промислового розвитку через механізм індустріальних парків (Хаустова, Губарева, 2022¹; Галасюк, 2018; Чорний, Румянцева, 2017; Івашко, 2018 та ін.).

У таблиці наведено деякі з трактувань терміна «індустріальний парк» вітчизняними дослідниками. Слід зауважити, деякі з них майже тотожні до визначення, наданого R. Coate, E. Cohen-Rosenthal (1998) або у ст. 1 Закону України «Про індустріальні парки»: «індустріальний (промисловий) парк (далі – індустріальний парк) – визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, переробки промислових та/або побутових відходів (крім захоронення відходів), а також науково-технічну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності в межах індустріального парку». Проте є деякі відмінності, пов'язані з подальшою метою (аспектами) досліджень.

¹ Хаустова В.С., Губарева І.О. (2022). Індустріальні парки як інструмент підтримки промислового сектора та відновлення економіки України: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики». URL: <https://www.research.gate.net/publication/365991526> (дата звернення: 20.03.2023).

Таблиця – **Визначення терміна «індустріальний парк» вітчизняними авторами¹**

Автори	Визначення	Назва роботи
1	2	3
Н. Гальчинська (2010)	Індустріальний парк – визначена відповідно до містобудівної документації просторова територія, на якій вже є споруджені промислові об'єкти або передбачається забудова і використання виробничих та інших об'єктів тієї чи іншої галузі промисловості	Правовий режим земель промислових зон в Україні
О. Молдован (2011)	Індустріальний парк – це юридично відокремлена земельна ділянка, призначена для розміщення промислового виробництва; інструмент стимулювання промислового виробництва, залучення інвестицій, збільшення зайнятості населення, вирівнювання рівня економічного розвитку регіонів	Доцільність запровадження індустріальних парків в Україні
В. Чорна (2013)	Індустріальний парк – це спеціально облаштована земельна ділянка незалежно від форми власності, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері промислового виробництва, науково-дослідну діяльність, інформаційно-телекомунікаційну та інші види господарської діяльності відповідно до норм чинного законодавства на підставі договору	Індустріальні парки в Україні
А. Павлюк, О. Єгорова, К. Маркевич (2014)	Автори використовують визначення терміна, наведене R. P. Co [^] te', E. Cohen-Rosenthal (1998). Індустріальний парк – це велика ділянка землі з необхідною інфраструктурою, надана для ведення господарської діяльності близькими за спеціалізацією компаніями.	Індустріальні парки в Україні: удосконалення політики стимулювання у контексті світового досвіду
Л. Малюта (2014)	Індустріальний (промисловий) парк – це керований єдиним оператором (спеціалізованою керуючою компанією) комплекс об'єктів нерухомості, що складається із земельної ділянки (ділянок) з виробничими, адміністративними, складськими та іншими приміщеннями та спорудами, забезпечений енергоносіями, інженерною і транспортною інфраструктурою, адміністративно-правовими умовами для розміщення виробництва	Індустріальні парки – інноваційний вектор розвитку промислового виробництва
М. Ковальчук (2014)	Індустріальний парк – це концептуально розроблена зона (область), розташована на «юридично оформленій землі» (земельній ділянці з правами користування нею, оформленими належним чином), з високою концентрацією інфраструктури, що містить, окрім промислових будівель, зелені зони, комерційні та адміністративні будівлі, складські приміщення	Земля як об'єкт інвестиційного розвитку за законодавством України

¹ Складено авторами.

1	2	3
Р. Чорний, Г. Румянцева (2017)	Індустріальний парк – це інституція громади, що має впливати на створення позитивного іміджу громади і стати точкою регіонального зростання	Індустріальні парки як інструмент модернізації регіональної економіки
О. Марчишинець, С. Марчишинець (2017)	Індустріальні парки є юридично відокремленими цілісними земельними ділянками, призначеними для розміщення промислового виробництва. На них досить часто (але не обов'язково) поширюються спеціальні режими економічної діяльності, в окремих випадках – особливий податковий режим, відмінний від загального	Індустріальні парки як інструмент залучення інвестицій у реальний сектор економіки регіону
В. Галасюк (2018)	Індустріальні парки – це спеціальні промислові території, як правило, з підготовленою інженерно-транспортною інфраструктурою, набором необхідних сервісів, спрощеними регуляторними процедурами та пакетом інвестиційних стимулів для виробничих і науково-дослідних підприємств	Індустріальні парки: світовий досвід та перспективи створення в Україні
О. Івашко (2018)	Індустріальний (промисловий) парк – це керований єдиним оператором (спеціалізованою керуючою компанією) комплекс об'єктів нерухомості, що складається із земельної ділянки (ділянок) із виробничими, адміністративними, складськими та іншими приміщеннями та спорудами, забезпечений енергоносіями, інженерною і транспортною інфраструктурою, адміністративно-правовими умовами для розміщення виробництва	Індустріальні парки в системі інвестиційної безпеки держави: теорія та практика
Н. Шевчук (2021)	Індустріальний парк об'єднує в собі різні підприємства різних сфер діяльності з метою виробництва інноваційної, екологічно чистої, високорентабельної, конкурентоспроможної продукції як на внутрішньому, так і на світовому ринку	Світовий досвід розвитку індустріальних парків та їхні переваги для розвитку економіки України
В. Хаустова, І. Губарева (2022)	Індустріальний парк – це облаштована відповідною інфраструктурою промислова територія, в межах якої учасники парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, переробки промислових та/або побутових відходів (крім захоронення відходів), а також науково-технічну діяльність, діяльність у сфері інформації та електронних комунікацій	Індустріальні парки як інструмент підтримки промислового сектора та відновлення економіки України

Із дотриманням традиційної послідовності вітчизняних досліджень для розкриття регуляторних механізмів формування підприємницьких систем на прикладі індустріальних парків такі середовища визначено як

спеціально організована і керована спеціалізованою компанією територія для розміщення нових виробництв із розподілом за певними новітніми галузевими функціями, яка забезпечена інфраструктурою, енергоносіями, необхідними адміністративно-

правовими умовами для створення пулу користувачів (орендарів або власників) з єдиною концепцією розвитку та системою управління.

До основних характерних рис першого покоління індустріальних парків, які виникли ще у 1950-1960-х роках (науково-технологічний парк на базі Стенфордського університету, Силіконова долина, Кембриджський науковий парк тощо) та розповсюджувалися до і протягом 1980-х років, можна віднести наявність упорядкованої ділянки з якісною забудовою та зв'язок з одним або кількома вищими навчальними закладами. Індустріальні парки другого покоління (1990-ті роки) розширили свої функції до підтримки невеликих технологічних компаній у частині фінансів, бізнес-тренінгів, програм коучингу тощо, що згодом створило інфраструктуру у формі бізнес-інкубаторів із додатковими послугами. Індустріальний парк третього покоління (2000-ті роки) – сучасний спеціалізований простір, що має всі характеристики індустріального парку другого покоління і додатково створює таке середовище, яке сприяє високому рівню творчості та інновацій, спільній праці з іншими компаніями, урядом і суспільством¹.

Створенню та зростанню кількості індустріальних парків сприяли такі чинники:

швидке зростання сектору ІКТ (від мікропроцесорів до програмного забезпечення, інтернет і вебтехнологій, бездротових мереж тощо), для якого потрібен високий рівень знань і навичок, якісне офісне середовище;

поява та зростання ринків венчурного капіталу з потребою інвестування в НДДКР для розвитку наук про життя (біотехнології);

важливість для державного сектору економіки індустріальних парків як форми створення нових робочих місць, розвитку

комерційної нерухомості та виробництва продукції з високою доданою вартістю (інновації).

За наявності готових виробничих приміщень для здійснення економічної діяльності резидентами (на кшталт виробничих майданчиків) індустріальний парк може бути одним із трьох типів: Greenfield – незабудовані райони в межах або за межами міста, що можуть бути використані для будівництва виробничих підприємств та інших комерційних проєктів; Brownfield – невикористовувані території з будівельними об'єктами (часто зі зруйнованими, промзона) та можливістю повторного використання існуючої інфраструктури й об'єктів; комплексний індустріальний парк – наявність землі під будівництво й нерухомості для оренди чи продажу (до цього типу належить Greyfield).

Перевагами Greenfield є можливості для майбутнього розширення індустріального парку, вибір форми та прав власності (приватна, державна, муніципальна; власна або орендована територія), гнучкість проєктування і більш швидкі терміни будівництва. Недоліками можна назвати віддаленість території від міста і його благ та, як наслідок, збільшену тривалість прибуття працівників на роботу, необхідність створення потрібної інфраструктури, комунікацій тощо, додатковий негативний вплив на довкілля.

До переваг Brownfield належать: сприяння редевелопменту міської ділянки, повторне використання придатної існуючої інфраструктури і комунікацій, перешкоджання зростанню міст та руйнуванню зелених насаджень, наявність розвинутої транспортної та інженерної мереж. Недоліки: ускладнення, пов'язані з можливим виявленням токсичних забруднюючих речовин, невідповідність старих конструкцій вимогам і будівельним нормам та, як наслідок,

¹ Science and Technology Parks: Global Outlook with a Focus on the Arab Region (2018). *Economic and Social Commission for Western Asia*. URL: https://archive.unescwa.org/sites/www.nesorg/files/page_attachments/science_and_technology_parks-global_outlook_with_a_focus_on_the_arab_region.pdf (дата звернення: 20.03.2023).

більш тривалі терміни будівництва, потенційні обмеження простору, додаткові капіталовкладення у знесення або реконструкцію об'єктів, очищення території для її подальшого використання.

Термін Greyfield майже не використовується. Раніше він застосовувався для визначення комерційних торговельних майданчиків, які «постраждали» від відсутності реінвестування і появи великих торговельних центрів. Перевагою Greyfield є відсутність будь-якого рівня забруднення навколишнього середовища та наявність базової інфраструктури (водопроводу, каналізації, електричних систем тощо) (First Commercial Construction, 2020)¹.

Більш детально переваги та недоліки, а також вибір між Greenfield і Brownfield розглянуто в дослідженнях J. R. Mullin, Z. Kotval, M. Moriarty, G. Theisen, E. Gertler, R. Ahmed, S. Kountz, L. Neill, H. Pavolová, T. Bakalár, A. Tokarčík, L. Kozáková, T. Pastyřčák, G. Siebielec (Mullin, Kotval, Moriarty, 1993²; Theisen, Gertler, Ahmed, Kountz, Neill, 2004; Pavolová, Bakalár, Tokarčík, Kozáková, Pastyřčák, 2021; Siebielec, 2012). Кінцевий вибір типу індустріального парку, як правило, залежить від масштабів планованого виробництва. Так, для великого виробництва кращим стане Greenfield із можливістю придбання або оренди незабудованої або частково забудованої ділянки землі під будівництво відповідно до вимог і потреб компанії, а для невеликих виробництв – Brownfield, де можна придбати або взяти у тривалу оренду промислові (й офісні) будівлі або земельні ділянки.

Індустріальні парки відрізняються як за масштабами, так і за переліком послуг. До індустріальних парків можуть належати

й дослідницькі, наукові парки, інноваційні центри.

Так, наприклад, у Великобританії зазвичай використовується термін «науковий парк», який тісно пов'язаний з університетами. Науковий парк (дослідницький, технологічний парк або інноваційний центр) є спеціально побудованим кластером офісних приміщень, лабораторій, робочих приміщень і зон для зустрічей, призначений для підтримки досліджень і розробок у галузі науки і техніки. Як правило, наукові парки розташовані поряд з академічними установами та залучають велику кількість технологічних компаній. Основною метою наукових парків Великобританії є створення середовища, багатого на обмін знаннями, співробітництвом та інноваціями, сприяння розвитку бізнесу, підприємців, стартапів і спільнот у галузях ІТ, штучного інтелекту, машинного навчання, Інтернету речей, біотехнології, віртуальної реальності, робототехніки тощо. На базі наукового парку стає можливим доступ до сучасного обладнання, просування інновацій на комерційному рівні, сприяння спілкуванню та співробітництву між університетами, приватними компаніями й урядом.

Найбільш відомими науковими парками Великобританії є:

Кембриджський науковий парк – один із найстаріших наукових парків, заснований у 1970 р. на ділянці площею 152 акри, де розташовано понад 130 компаній, серед яких Astex, AstraZeneca, British American Tobacco та Bayer у біомедичному секторі, Huawei,

¹ What are Greenfield, Brownfield and Greyfield Sites (2020). First Commercial Construction. URL: <http://nebula.wsimg.com/3b4d8a91a5feef9724311c8bfc057002?AccessKeyId=2227E3C924084472C6D6&disposition=0&alloworigin=1> (дата звернення: 20.03.2023).

² Mullin J.R., Kotval Z., Moriarty M. (1993). The Greenfield versus Brownfield Debate: A Balanced Approach to Industrial Planning. Economic Development Commentary. 18. URL: https://scholarworks.umass.edu/larp_faculty_pubs/18 (дата звернення: 20.03.2023).

Toshiba та Jageх у галузі комп'ютерів і телекомунікацій, Beко й Philips у галузі промислових технологій та багато інших¹;

Оксфордський науковий парк – один із найвпливовіших науково-технічних середовищ у країні, на території площею 75 акрів розташовано понад 100 компаній у галузі біологічних наук, енергетики, апаратного та програмного забезпечення, а також зв'язку²;

Bristol Future Space – створений у 2016 р., підтримує підприємства та організації, що працюють у галузі робототехніки, медичних технологій, біологічних наук, цифрових і творчих галузей³;

Ексетерський науковий парк – відкритий у 2015 р., має метеорологічне бюро; резиденти цього наукового парку працюють у галузі продовольчої безпеки, зміни клімату та сталого майбутнього, біологічних наук, медицини й охорони здоров'я, матеріалів і виробництва⁴;

Науковий парк Саутгемптонського університету – надає доступ до ультрасучасних об'єктів, гнучкого робочого простору та різноманітних послуг, покликаних допомогти бізнесу зростати, включаючи сприяння мережі, доступ до університетів, фінанси, маркетинг і бізнес-наставництво⁵;

Ліверпульський науковий парк – заснований у 2006 р., є провідним центром знань та підприємництва, де здійснюються дослідження та розробки для різних галузей, включаючи нанотехнології, охорону

здоров'я, інформаційні технології, біотехнології та автоматизацію⁶.

В Австралії зазвичай використовують термін «технологічний парк», який є бізнес-середовищем для надання високотехнологічним фірмам доступу до спеціалізованої інфраструктури та послуг з метою стимулювання їх розвитку. Так, наприклад, South Eveleigh (раніше Австралійський технологічний парк) є майданчиком, де розміщуються високотехнологічні стартапи, переважно у сфері біотехнологій, венчурні компанії, банки та юридичні фірми⁷. Технологічний парк Канберрі сприяє розвитку цифрової індустрії (ігор, програмного забезпечення, застосунків, кінематографії та відповідних служб підтримки)⁸. Технологічний парк Аделаїди є місцем концентрації понад 100 інноваційних і високотехнологічних компаній, що працюють у сфері передової електроніки, охорони здоров'я, консалтингу та інформаційно-комунікаційних технологій⁹.

Довідник Асоціації наукових парків Великобританії (UKSPA) пропонує поєднання термінів «науковий парк» і «бізнес-парк» (технопарк) для позначення ініціатив і можливостей щодо підтримки розвитку бізнесу, стимулювання стартапів та інноваційного зростання фірм шляхом надання не-

¹ Cambridge Science Park (2023). URL: <https://www.cambridgesciencepark.co.uk/> (дата звернення: 20.03.2023).

² About The Oxford Science Park (2023). The Oxford Science Park. URL: <https://oxfordsp.com/about/welcome.aspx> (дата звернення: 20.03.2023).

³ Future Space | Lab Space & Workspace for innovators in Bristol. (2023). URL: <https://www.futurespacebristol.co.uk/> (дата звернення: 20.03.2023).

⁴ Exeter Science Park (2023). URL: <https://www.exeterandeastdevon.com/exeter-science-park/> (дата звернення: 20.03.2023).

⁵ University of Southampton Science Park. (2023). URL: <https://technologywithin.com/portfolio-item/university-of-southampton-science-park-case-study/> (дата звернення: 20.03.2023).

⁶ Liverpool Science Park - Knowledge Quarter (KQ) Liverpool. (2023). URL: <https://www.kqliverpool.co.uk/places-spaces/liverpool-science-park/> (дата звернення: 20.03.2023).

⁷ South Eveleigh (2023). South Eveleigh: Retail & Business Park. URL: <https://www.onlysydney.com.au/south-eveleigh> (дата звернення: 20.03.2023).

⁸ Canberra Technology Park - Business Park. (2023). URL: <https://canberratechpark.com.au/>

⁹ Technology Park Adelaide (2023). URL: <https://techpark.sa.gov.au/> (дата звернення: 20.03.2023).

обхідної інфраструктури, послуг, у тому числі співпраці з університетами та дослідницькими центрами¹.

Міжнародна асоціація наукових парків і зон інновацій (IASP) надає визначення «наукового парку» як «організації, керованої спеціалізованими професіоналами, основною метою якої є збільшення добробуту спільноти шляхом просування культури інновацій та конкурентоспроможності пов'язаних із ним підприємств й установ, що ґрунтуються на знаннях. Для досягнення цих цілей науковий парк стимулює та керує потоком знань і технологій між університетами, науково-дослідницькими установами, компаніями та ринками; сприяє створенню і зростанню інноваційних компаній за допомогою інкубаційних та додаткових процесів; надає інші послуги з доданою вартістю разом із високоякісними приміщеннями та зручностями»². При цьому IASP зазначає, що «технопарк», «технополіс», «дослідницький парк» і «науковий парк» охоплюють широке коло понять і є взаємозамінними, а «науково-технологічний парк» використовується для позначення всіх цих термінів.

У результаті аналізу статистичних досліджень «IASP Global Survey 2022: Science and technology parks and areas of innovation throughout the world» (2022 р.) щодо розвитку індустріальних парків та інновацій у світі виявлено, що більше 84% компаній-респондентів (серед 113 індустріальних парків із 50 країн світу) розташовані в містах різного розміру. Це підтверджує актуальність зв'язків із місцевими органами влади, а також важливість міського місця розташування для залучення працівників до індустріальних парків. Більшість компаній, що обирають той чи інший індустріальний парк, мають місцеве походження (41,4%),

на другому місці – регіональні та національні компанії, і найменшу частку займають міжнародні компанії.

Половина індустріальних парків перебувають у державній власності (50,4%), 27,4% – у змішаній та 22,1% – у приватній власності, проте простежується тенденція до збільшення кількості приватних або «змішаних» індустріальних парків, особливо в Північній Америці та Африці.

За оцінками експертів основними технологічними секторами індустріальних парків, що наразі бурхливо розвиваються, є: ІКТ (63,7% респондентів), біотехнології (36,3%), розроблення програмного забезпечення (28,3%) та енергетика (26,5%).

До чинників успішного розвитку компаній у рамках індустріального парку належать імідж / престиж (67,3%) і талановиті працівники (64,6%). Також важливим для потенційних учасників парку є зв'язки з ВНЗ і дослідницькими інститутами³.

Узагальнення наведених визначень та характеристик індустріальних парків (науково-технологічних парків) свідчить, що спільними рисами майже всіх із них є: підтримка місцевого або регіонального економічного розвитку; створення середовища, що сприяє роботі з базою знань, налагодженню контактів та обміну ідеями; надання приміщень та інших допоміжних послуг; зв'язок з одним або кількома вищими навчальними закладами, дослідницькими інститутами; сприяння інноваціям і конкурентоспроможності клієнтів; сприяння інвестиціям наукомісткого бізнесу та розробок стартапів.

Висновки. У результаті аналізу досліджень, присвячених визначенню економічної сутності індустріальних парків, встановлено, що для зарубіжних авторів не є актуальним надання дефініцій. Зазвичай вони

¹ UKSPA Business Directory (2022). URL: https://www.dropbox.com/s/6ipfy19zu72u5ej/UKSPA_BusinessDirectory_2022_D1.pdf?dl=0 (дата звернення: 20.03.2023).

² Definitions – IASP. (2023). URL: <https://www.iasp.ws/our-industry/definitions> (дата звернення: 20.03.2023).

³ Statistics – IASP. (2023). URL: <https://www.iasp.ws/our-industry/statistics>; IASP publishes latest global survey – WAINOVA. (2023). URL: <https://www.wainova.org/iasp-publishes-latest-global-survey/> (дата звернення: 20.03.2023).

використовують визначення терміна «індустріальний парк» для виявлення критеріїв підприємницької системи, яка б відповідала зазначеним вимогам та могла б увійти до того чи іншого пулу індустріальних парків (асоціацій індустріальних парків на кшталт International Association of Science Parks and Areas of Innovation, The United Nations Industrial Development Organization, World Economic Processing Zones Association). Вітчизняні науковці надають у своїх роботах визначення терміна «індустріальний парк», як правило, відповідно до вимог школи вітчизняної наукової думки, щоб після перейти до більш вузького та концентрованого аспекту дослідження.

Як свідчить дослідження еволюції індустріальних парків та аналіз функціонування сучасних науково-технологічних парків світового рівня, характерними рисами ефективного сучасного індустріального парку мають бути:

єдиний перелік цілей і завдань (спільність інтересів уряду – економічне зростання, бізнесу – отримання прибутку, науки – дослідження та розвиток технологій, суспільства – створення робочих місць та отримання суспільних благ);

надання приміщень, допоміжних послуг і зв'язків для створення спільного робочого простору;

сприяння інвестиціям, обміну ідеями, розвитку інновацій та конкурентоспроможності в новітніх сферах економіки.

До результатів діяльності таких індустріальних чинників можна віднести:

створення або поліпшення інноваційної екосистеми в цілому;

диверсифікація регіональної економіки;

підвищення продуктивності за рахунок інновацій;

створення нових робочих місць і розвиток регіонального підприємництва;

комерціалізація та просування досліджень ВНЗ і дослідницьких інститутів.

Таким чином, більшість авторів вбачає високий потенціал використання цих

сучасних підприємницьких систем як дієвого способу розвитку регіональної та національної економіки. Беручи активну участь у створенні інноваційних підприємств, стимулюванні розвитку наукоємких стартапів, індустріальні парки залучають регіони до нових галузей, що швидко розвиваються.

Подальший аналіз й оцінювання функціонування індустріальних парків та інших кластерних форм в умовах зміни парадигм економічного розвитку і міжнародних відносин могли б розкрити нові аспекти їхнього використання у вітчизняній економічній системі. Доцільним є здійснення подальших досліджень, зосереджених на аналізі інституційного забезпечення формування й розвитку цих підприємницьких систем та іноземного досвіду еволюції кластерних і паркових утворень з метою виявлення їхнього потенціалу з урахуванням особливостей розвитку економічних відносин в Україні в умовах загострення геополітичного протистояння, яке безпосередньо впливає на економіку країни.

Література

- Амоша А.И., Залознова Ю.С., Череватский Д.Ю. (2017). Угольная промышленность и гибридная экономика: монография. Киев: ИЭП НАН Украины. 196 с.
- Галасюк В.В. (2018). Індустріальні парки: світовий досвід та перспективи створення в Україні. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О.В. Ярошук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». Т. 28. № 1. С. 40-50.
- Гальчинська Н.Ю. (2010). Правовий режим земель промислових зон в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Одеса. 188 с.
- Івашко О. (2018). Індустріальні парки в системі інвестиційної безпеки держави: теорія та практика. *Економічний часопис*

- Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.* № 4 (16). С. 32-40. DOI: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-04-32-40>
- Ковальчук М.О. (2014). Земля як об'єкт інвестиційного розвитку за законодавством України: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.06. Київ. 196 с.
- Ляшенко В.І., Ляшенко А.Ю. (2019). Зарубіжний досвід надання митних пільг підприємствам-учасникам індустріальних парків: висновки для України. *Економічний вісник Донбасу.* № 1 (55). С. 57-68. DOI: [10.12958/1817-3772-2019-1\(55\)-57-68](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-1(55)-57-68)
- Ляшенко В.І., Трушкіна Н.В. (2020). Інституційні засади створення та функціонування індустріальних парків на рівні територіальних громад в умовах децентралізації та смарт-спеціалізації. *Управління економікою: теорія та практика:* зб. наук. пр. Київ: ІЕП НАН України. С. 32-67. DOI: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2020.32-67>.
- Малюта Л. (2014). Індустріальні парки – інноваційний вектор розвитку промислового виробництва. *Соціально-економічні проблеми і держава.* Вип. 1 (10). С. 264-276.
- Марчишинець О.В., Марчишинець С.М. (2017). Індустріальні парки як інструмент залучення інвестицій у реальний сектор економіки регіону. *Економіка і суспільство.* № 9. С. 16-22.
- Молдован О.О. (2011). Доцільність запровадження індустріальних парків в Україні. *Економіка промисловості.* № 2. С. 3-9.
- Павлюк А.П., Єгорова О.О., Маркевич К.Л. (2014). Індустріальні парки в Україні: удосконалення політики стимулювання у контексті світового досвіду. Київ: НІСД. 64 с.
- Підоричева І.Ю. (2021). Інноваційні екосистеми України: концептуальні засади розвитку в умовах глокалізації та євроінтеграції. *Економіка промисловості.* № 2 (94). С. 5-44. DOI: doi.org/10.15407/econindustry2021.02.005
- Солдак М.А. (2012). Зброшенні території в структурі старопромислових городів. *Управління економікою: теорія та практика:* зб. наук. пр. Київ: ІЕП НАН України. С. 160-172.
- Солдак М.О. (2021). Промислова екосистема і ревіталізація браунфілдів. *Економіка промисловості.* № 3 (95). С. 70-101.
- Чорна В.Г. (2013). Індустріальні парки в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки.* № 4. С. 98-103.
- Чорний Р., Румянцева Г. (2017). Індустріальні парки як інструмент модернізації регіональної економіки. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України.* Вип. 22. С. 24-32.
- Шевчук Н. (2021). Світовий досвід розвитку індустріальних парків та їхні переваги для розвитку економіки України. *Проблеми і перспективи економіки та управління.* № 4 (28). С. 68-74.
- Bonde-Henriksen N. (1982). Industrial Park Development: An Overview and Case Study of Myles Standish Industrial Park, Taunton, Massachusetts. University of Rhode Island, Open Access Master's Theses, Paper 374.
- Co`te' R.P., Cohen-Rosenthal E. (1998). Designing eco-industrial parks: a synthesis of some experiences. *Journal of Cleaner Production.* № 6. P. 181-188.
- Siebielec G. (Ed.) (2012). Brownfield redevelopment as an alternative to green-field consumption in urban development in Central Europe. Deliverable report. Central Europe Programme, ERDF. 25 p.
- Pavolová H., Bakalár T., Tokarčík A., Kozáková L., Pastyřčák T. (2021). An Economic Analysis of Brownfield and Greenfield Industrial Parks Investment Projects: A Case Study of Eastern Slovakia. *Int J Environ Res Public Health.* № 18 (7). 3472. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph18073472>
- Theisen G., Gertler E., Ahmed R., Kountz S., Neill L. (2004). Brown-field/Greenfield Development Cost Comparison Study.

- Executive summary. Group Mackenzie, Paper WP\041214-Exec.
- United Nations Industrial Development Organization. (1997). *Industrial Estates. Principles and Practice*. UNIDO, Vienna, Austria. 47 p.
- United Nations Industrial Development Organization (2009). *International Guidelines for Industrial Parks*. United Nations Industrial Development Organization. Vienna International Centre. 66 p.
- Vidová J. (2010). Industrial Parks – History, Their Present and Influence on Employment. *Review of Economic Perspectives*. № 10 (1). P. 41-58.
- Zeng D.Z. (2016). Special Economic Zones: Lessons from the Global Experience, PEDL Synthesis Paper Series. № 1. 28 p.
- ### References
- Amosha, A.I., Zaloznova, Yu.S., & Cherevatskyi, D.Yu. (2017). Coal industry and hybrid economy: monography, Kyiv: IEP NAS of Ukraine.
- Halasiuk, V.V. (2018). Industrial parks: world experience and prospects for creation in Ukraine. *Ekonomichnyy analiz*: collection of science proceedings. In O.V. Yaroshchuk (Ed.). Ternopil: Publishing and Printing Center of the Ternopil National Economic University "Ekonomichna dumka", 28 (1), pp. 40-50.
- Galchynska, N.Yu. (2010). The legal regime of lands of industrial zones in Ukraine: thesis ... candidate law sciences: 12.00.06. Odesa, 188 p.
- Ivashko, O. (2018). Industrial parks in the system of state investment security: theory and practice. *Ekonomichnyy chasopys Skhidnoyevropeyskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrayinky*, 4 (16), pp. 32-40. DOI: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-04-32-40>
- Kovalchuk, M.O. (2014). Land as an object of investment development according to the legislation of Ukraine: thesis ... candidate law sciences: 12.00.06. Kyiv, 196 p.
- Lyashenko, V.I., & Lyashenko, A.Yu. (2019). Foreign experience of providing customs benefits to enterprises participating in industrial parks: conclusions for Ukraine. *Ekonomichny visnyk Donbasu*, 1 (55), pp. 57-68. DOI: 10.12958/1817-3772-2019-1(55)-57-68.
- Lyashenko, V.I., & Trushkina, N.V. (2020). Institutional principles for the creation and functioning of industrial parks at the level of territorial communities in conditions of decentralization and smart specialization. *Management of the economy: theory and practice*: collection of science paper. Institute of Industrial Economics of National academy of sciences of Ukraine, pp. 32-67. DOI: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2020.32-67>.
- Malyuta, L. (2014). Industrial parks are an innovative vector of industrial production development. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*, 1 (10), pp. 264-276.
- Marchyshinets, O.V., & Marchyshinets, S.M. (2017). Industrial parks as a tool for attracting investments in the real sector of the region's economy. *Ekonomika i suspilstvo*, 9, pp.16-22.
- Moldovan, O.O. (2011). Feasibility of introducing industrial parks in Ukraine, *Econ. promisl.*, 2, pp. 3-9.
- Pavlyuk, A.P., Yehorova, O.O., & Markevich, K.L. (2014). Industrial parks in Ukraine: improvement of the policy of stimulation in the context of world experience. Kyiv: The National Institute for Strategic Studies, 64 p.
- Pidorycheva, I.Yu. (2021). Innovative ecosystems of Ukraine: conceptual foundations of development in the conditions of glocalization and European integration. *Econ. promisl.*, 2 (94), pp. 5-44. DOI: doi.org/10.15407/econindustry2021.02.005
- Soldak, M.A. (2012). Abandoned territories in the structure of old industrial cities, *Upravleniye ekonomikoy: teoriya i praktika*: collection of science paper, pp. 160-172.
- Soldak, M.O. (2021). Industrial ecosystem and revitalization of brownfields. *Econ. promisl.*, 3 (95), pp. 70-101.

- Chorna, V.G. (2013). Industrial parks in Ukraine. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Legal sciences*, № 4, pp. 98-103.
- Chorny, R., & Romyantseva, G. (2017). Industrial parks as a tool for the modernization of the regional economy. *Rehionalni aspekty rozvytku produktyvnykh syl Ukrayiny*, 22, pp. 24-32.
- Shevchuk, N. (2021). The world experience of the development of industrial parks and their advantages for the development of the economy of Ukraine. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnya*, 4 (28), pp. 68-74.
- Bonde-Henriksen, N. (1982). Industrial Park Development: An Overview and Case Study of Myles Standish Industrial Park, Taunton, Massachusetts. University of Rhode Island, Open Access Master's Theses, Paper 374.
- Coˆte', R.P., Cohen-Rosenthal, E. (1998). Designing eco-industrial parks: a synthesis of some experiences. *Journal of Cleaner Production*, 6, pp. 181-188.
- Siebielec, G. (Ed.) (2012). Brownfield redevelopment as an alternative to green-field consumption in urban development in Central Europe. Deliverable report. Central Europe Programme, ERDF, 25 p.
- Pavolová, H., Bakalár, T., Tokarčík, A., Kozáková, L., & Pastyřčák, T. (2021). An Economic Analysis of Brownfield and Greenfield Industrial Parks Investment Projects: A Case Study of Eastern Slovakia. *Int J Environ Res Public Health*, 18 (7). 3472, DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph18073472>
- Theisen, G., Gertler, E., Ahmed, R., Kountz, S., & Neill, L. (2004). Brown-field/Greenfield Development Cost Comparison Study. Executive summary. Group Mackenzie, Paper WP\041214-Exec.
- United Nations Industrial Development Organization (1997). Industrial Estates. Principles and Practice. UNIDO, Vienna, Austria, 47 p.
- United Nations Industrial Development Organization (2009). International Guidelines for Industrial Parks. United Nations Industrial Development Organization. Vienna International Centre, 66 p.
- Vidová, J. (2010). Industrial Parks – History, Their Present and Influence on Employment. *Review of Economic Perspectives*, 10 (1), pp. 41-58.
- Zeng, D.Z. (2016). Special Economic Zones: Lessons from the Global Experience, PEDL Synthesis Paper Series, № 1, 28 p.

Viktoriia D. Chekina,

PhD of Economy, Senior researcher

Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine,
2 Maria Kapnist Street, Kyiv, 03057, Ukraine

E-mail: vdchekina@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2118-901X>;

Olexander V. Lischuk,

postgraduate

Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine,
2 Maria Kapnist Street, Kyiv, 03057, Ukraine

E-mail: olishchuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2157-2473>

ECONOMIC ESSENCE AND TYPES OF MODERN INDUSTRIAL PARKS

The idea of creation an optimal environment and ecosystem for the business activity, technology and innovation is not new, but over the years it has not lost its relevance, because today there are already more than 700 industrial parks in different countries of the world, which are a strategic tool for the policy of new economic development.

The article analyzes the works devoted to the content of the "industrial park" concept, the definition of its functions, industrial parks' classification, etc. in order to generalize the approaches and results of studies of the economic essence of industrial parks and propose a modern definition of the concept of "industrial park".

It has been established that foreign authors usually do not focus on the definition of the concept of "industrial park", using the definition to identify the compliance of the industrial park with the criteria specified by international associations. The interpretation of the term "industrial park" by Ukrainian researchers is almost identical to the definition provided in the Law of Ukraine "On industrial parks" with some differences related to the methodological aspects of the authors' research.

It has been recognized that industrial parks are classified according to the presence of ready-made industrial premises for the implementation of economic activities by residents (Greenfield, Brownfield, Greyfield). They also differ in scale and list of services. Industrial parks can also include research parks, innovation centers, science and technology parks.

As a result of summarizing definitions and characteristics of industrial parks given by the researchers, authors present a definition of the term "industrial park" as a territory, specially organized and managed by a specialized company for accommodating new industries with distribution according to certain latest industry functions, provided with infrastructure, energy, legal conditions for creating a pool of users (tenants or owners) with a single development concept and management system.

The common features of industrial parks are highlighted – support of a local and/or regional economic development; creating an environment conducive to work with the knowledge base, establishing contacts and exchanging ideas; provision of premises and other support services; connection with one or more higher educational institutions, research institutes; promotion customers' innovation and competitiveness; assistance in investments in knowledge-intensive business and development of start-ups.

Further analysis and evaluation of the functioning of industrial parks should be focused on revealing new aspects of their use in the national economic system in the context of aggravated geopolitical confrontation affecting the economy of Ukraine.

Keywords: industrial park, infrastructure, innovations, investments, technologies, economic development.

JEL: R12, O1, O3

Формат цитування:

Чекіна В. Д., Ліщук О. В. (2023). Економічна сутність і види сучасних індустріальних парків. *Економіка промисловості*. № 2 (102). С. 47-61. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry.2023.02.047>

Chekina, V. D., & Lischuk, O. V. (2023). Economic Essence and Types of Modern Industrial Parks. *Econ. promisl.*, 2 (102), pp. 47-61. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2023.02.047>

Надійшла до редакції 29.03.2023 р.